

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพ
ของตำบลทับกฤช อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์
Knowledge Management of Local Wisdom in
Occupation of Tumbon Thap Krit Chum Seang
District Nakhon Sawan Province

อุทัยวรรณ ภูเทศ*

* รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
E-mail : joacd@windowlive.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพของตำบลทับกฤช อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพของชาวบ้านตำบลทับกฤช อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ จากประชากรตัวอย่างซึ่งเลือกเฉพาะเจาะจง จากครัวเรือนที่มีทักษะในการประกอบอาชีพทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการความรู้ในการประกอบอาชีพเป็นผลสืบเนื่องมาจากการใช้ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่มีอยู่ในกลุ่มย่อยหรือระหว่างกลุ่มย่อยเป็นกลไกในการยึดโยงให้ครัวเรือนผู้ประกอบอาชีพร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันข้อมูลด้วยความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันอย่างไว้วางใจ ตลอดจนความสนใจใฝ่รู้ของตัวผู้ประกอบอาชีพ และที่สำคัญคืออุดมการณ์หรือค่านิยมในการดำรงชีวิตบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงที่ยึดถือนับแต่อดีต

คำสำคัญ : การจัดการความรู้, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การประกอบอาชีพ

Abstract

The research in Knowledge Management of Local Wisdom in Occupation of Tambon Thap Krit Chum Seang District Nakhon Sawan Province has its goals to study the process of knowledge management of local wisdom in occupation of the households in Tambon Thap Krit Chum Seang District Nakhon Sawan Province. The study is preceded in qualitative approach with the population samples especially taken through purposive selection method from the households with skills in the local wisdom. The data is collected and complied by the researcher is self-gatherer with the focus on interview in both formal and informal, participative observation, and focus group discussion. The results of the study have revealed that:

The process of knowledge management in occupational have show that this is the consequence of relatives and kindred relationship system within the sub-group or between sub-group, which is a mechanism that connects the households of common occupation to exchange knowledge and share information with mutual care in a trustful manner. It is also affected be the enthusiasm in learning of the persons who engage in that occupation, and most importantly, the ideal or value of the persons in living based on the self-sufficiency economy adhered firmly from the past.

Keywords : Knowledge Management, Local Wisdom, Occupation

บทนำ

ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ ความชำนาญอันเกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อนำมาสร้างกิจกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ หรือการดำรงชีวิตในสังคมปกติสุขเข้ากับสภาพแวดล้อมที่ตนอาศัยและมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษทั้งทางตรงและทางอ้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ของชาวบ้าน ซึ่งเรียนรู้มาจากปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้อง หรือผู้มีความรู้ในท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ ผ่านการทดลอง และนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็นความรู้ของตนเองและสังคม ทั้งนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมทำให้สังคมอยู่รอดได้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่จะมีบทบาทในการดำเนินวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนเราเป็นอย่างมากเปรียบเหมือนการกระทำเพื่อเลี้ยงชีพของคนในพื้นที่นั้น ๆ ได้กระทำกันอยู่เป็นประจำจึงเกิดความเคยชินและติดเป็นนิสัยและมีการถ่ายทอดกันเป็นรุ่น ๆ ตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษจนถึงรุ่นลูกหลาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นจำเป็นอย่างมากในการอนุรักษ์ให้คงอยู่เพื่อเป็นมรดกให้ลูกหลานได้รู้ว่าสมัยก่อนบรรพบุรุษได้สร้างสิ่งที่มีคุณค่าให้ลูกหลานได้ดู ได้รู้ และได้อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้เพื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในตำบลทับกฤข

ตำบลทับกฤข อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มติดแหล่งน้ำที่สำคัญคือแม่น้ำน่านและบึงบอระเพ็ด ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพดั้งเดิมที่ทำสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน เช่น อาชีพจับปลา การทำปลาร้า ปลาเกลื่อ การต่อเรือ และอาชีพเกี่ยวกับการทำบัว เช่น การเก็บดอกบัว ใบบัว การขูดรากบัว การเก็บฝักบัวเพื่อไปจำหน่าย อาชีพต่าง ๆ เหล่านี้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถทำรายได้

ให้แก่ชุมชนในตำบลทับกฤช

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพของชาวบ้านตำบลทับกฤช อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์มีมาตั้งแต่ดั้งเดิมซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่มีพื้นฐานจากภูมิปัญญาและทรัพยากรในชุมชน ซึ่งอาชีพดังกล่าวได้ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นทำตามที่บรรพบุรุษสอนโดยมิได้อยู่ในรูปของระบบความรู้อย่างเป็นรูปธรรมจากข้อความดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพของตำบลทับกฤช อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพท้องถิ่นของตำบลทับกฤชต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพของชาวบ้านตำบลทับกฤช อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรตัวอย่าง

ประชากรตัวอย่าง คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทางภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมู่บ้านหนองไกร หมู่ 6 และหมู่บ้านเนินทอง หมู่ 7 และหมู่ที่ 14 บ้านสวนพัฒนาตำบลทับกฤช อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

1. ผู้ประกอบอาชีพทำบัว 4 คน คือ นางสาวนรินทร์ จันทร์นุ่น นางเป่า ศรีปิ่น นายสมคิด คำพาลักษณ์ และนายเกตุ ยะสัน
2. ผู้ประกอบอาชีพต่อเรือ 1 คน คือ นายสมจิตร์ เกินสิน

3. ผู้ประกอบอาชีพจับปลา 2 คน คือ นายอำนาจ ศรีเมฆ และ นายนเรศ ทองเทศ
4. ผู้ประกอบอาชีพทำปลาร้า 1 คน คือ นางสาวลำไย เกินสิน
5. ผู้ประกอบอาชีพทำปลาเกลือ 1 คน คือ นายชูชัย บัวพันธ์

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

ใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ (Guide – line Interview) แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และประเด็นในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในแต่ละประเด็น ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังใช้การสังเกตจากสีหน้าท่าทางของผู้ให้การสัมภาษณ์ มีการบันทึกเสียง และใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลเอกสาร ได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยและหนังสือต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษา

การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจพื้นที่ที่จะศึกษา และนัดหมายผู้เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการเพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพกับคนในชุมชน การใช้วิธีการสังเกตโดยตรง และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมจากการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลการประกอบอาชีพของตำบลทับกฤข และใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ระดมความคิดให้ได้มาซึ่งกระบวนการ

จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพของตำบลทับกฤช โดย
ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง ณ หมู่บ้านหนองไกร หมู่ 6
หมู่บ้านเนินทอง หมู่ 7 และหมู่บ้านสวนพัฒนา หมู่ที่ 14

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อสิ้นสุดกระบวนการเก็บข้อมูลจากเอกสารและภาคสนามแล้ว
นำข้อมูลดังกล่าวมาจัดหมวดหมู่และตรวจสอบความถูกต้อง และวิเคราะห์
ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อ
อธิบายและแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดและปรากฏการณ์
พร้อมกันนั้นยังนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกและตีความหมาย แยกแยะ ปัจจัย
ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบ
อาชีพของตำบลทับกฤช

สรุปผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพของชาวบ้านตำบลทับกฤช
อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การประกอบอาชีพที่สำคัญของ
ชาวบ้านตำบลทับกฤช ได้แก่ อาชีพเกี่ยวกับบัว อาชีพเกี่ยวกับการหาปลา
อาชีพเกี่ยวกับการต่อเรือ อาชีพเกี่ยวกับการทำปลาร้า และอาชีพเกี่ยวกับการ
ทำปลาเกลือ ทั้งนี้ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพนั้น
เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลเป็นความรู้ดั้งเดิมในการดำรงชีวิตที่มีความสัมพันธ์
กับวิถีธรรมชาติ ความรู้ดังกล่าวเป็นความรู้ที่ทรงคุณค่าแก่การสืบทอด ทำให้
คนในชุมชนนำความรู้มาถ่ายทอดให้กับลูกหลาน และมีการปรับปรุงแก้ไข
ให้เหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งการปรับปรุงนั้น คือการฝึกฝนและการปฏิบัติ

ด้วยตนเอง เพื่อให้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นยังคงอยู่และสืบทอดให้กับคนรุ่นหลังได้อย่างยาวนาน จากการจัดการความรู้จึงได้อาศัยความรู้ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพ ตลอดจนวิธีการเก็บรวบรวมความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาในอาชีพ และเพื่อปรับปรุงพัฒนาอาชีพให้เป็นที่รู้จัก

ภาพที่ 1 อาชีพเก็บใบบัว

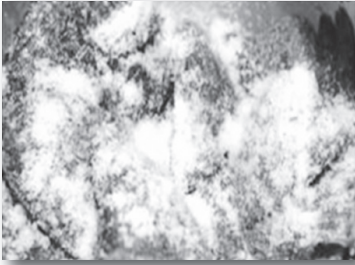
ภาพที่ 2 อาชีพเก็บเกสรบัว

ภาพที่ 3 อาชีพขุดรากบัว

ภาพที่ 4 อาชีพต่อเรือ

ภาพที่ 5 อาชีพทำปลาร้า

ภาพที่ 6 อาชีพทำปลาเกลือ

กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพของชาวบ้านตำบลทับกฤช อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ในกระบวนการสร้างและสืบทอดความรู้ของชุมชนเมื่อก่อนนั้นพบว่าความรู้ถูกสร้างหรือคิดขึ้นโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อตอบปัญหาบางอย่างที่มีอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่น และในกระบวนการนั้นตัวความรู้อาจได้มาจากชุมชนอื่นก็ได้ ความรู้ถูกสืบทอดในครอบครัวหรือสืบทอดกันเองในชุมชนโดยมีบ้านหรือสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาหรือสถานที่อื่นที่มีการรวมตัวกันของคนในชุมชน อีกทั้งความรู้ในชุมชนจะมีผู้สร้าง ผู้สืบทอด ผู้ใช้ความรู้เป็นกลุ่มคนเป็นชุมชนทั้งหมดโดยการเล่าสู่กันฟัง การสอนให้ทำ ซึ่งความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นถูกจัดเก็บรักษาและสืบทอดไว้โดยบุคคลผ่านกระบวนการจัดการความรู้ที่สำคัญอย่างเป็นระบบ เพื่อไม่ให้ความรู้สูญหายไปอย่างเสียประโยชน์ ซึ่งในการศึกษาพบว่า กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพของชาวบ้านตำบลทับกฤช อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึก ให้เกิดความรักและความหวงแหน และภูมิใจในเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาไทย ซึ่งเน้นให้มีการปฏิบัติจริง เพื่อตระหนัก และยอมรับสิ่งที่มีคุณค่า สิ่งที่ดีให้เกิดประโยชน์

สามารถนำมาปรับปรุงและประยุกต์ใช้ อย่างไรก็ตาม ลักษณะเด่นของการจัดการความรู้ในการประกอบอาชีพของชาวบ้านตำบลทับกฤช อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ คือ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตตามสถานการณ์ของช่วงเวลาที่เปลี่ยนแปลง และมุ่งที่จะประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อความอยู่รอดของภาคครัวเรือนเป็นหลัก ประกอบกับการผลิตซ้ำควบคู่กับการสร้างความรู้ที่มีความเฉพาะเหมาะสมกับท้องถิ่น

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการศึกษามีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผลดังนี้ กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพของชาวบ้านตำบลทับกฤช อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบไปด้วย 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การกำหนดความรู้ (Knowledge Identification) 2. การแสวงหาและยึดกุมความรู้ (Knowledge Acquisition and Capture) 3. การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) 4. การประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ (Knowledge Codification) 5. การแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) 6. การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Storage) 7. การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) และ 8. การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (Knowledge Utilization or Application) และนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชาวบ้านตำบลทับกฤชเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยมีหลักการที่สำคัญ ได้แก่ การมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความสามัคคี การยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต และการมีน้ำใจในการประกอบอาชีพ สำหรับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพของชาวบ้านตำบลทับกฤชที่ผู้วิจัยได้ศึกษาขึ้นมานั้น เป็นการศึกษาจากการประกอบอาชีพของชาวบ้านตำบลทับกฤชที่ประสบความสำเร็จ

เพื่อให้การนำรูปแบบการจัดการความรู้ไปประยุกต์ใช้นั้นมีความเหมาะสม และปฏิบัติได้จริง ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กนกพร ฉิมพลี (2555) ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัด นครราชสีมา ที่นำแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการทั้งหมด 8 ท่าน Marquardt (1996) Tiwana (2003) Probst Raub and Romhardt (2000) Marali (2001) Laudon and Laudon (2002) Mertins Heisigand Vorbeck (2003) Keyser (2004) และ Dalkir (2005) มาใช้ในการศึกษา ซึ่งพบว่า ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานเกี่ยวข้องกับ ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และ ถ่ายทอดสืบต่อกันมา จนกลายเป็นองค์ความรู้ประจำท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการ เรียนรู้ทางสังคมและการปลูกฝังวิถีคิด การดำเนินชีวิตประจำวันให้แก่ลูกหลาน เพื่อปฏิบัติสืบต่อกันมา

โดยแต่ละขั้นตอนที่ศึกษาอภิปรายผลได้ดังนี้

การกำหนดความรู้มุ่งศึกษาการกำหนดความรู้ด้านการคิดและการตัดสินใจจากการใช้วัตถุดิบและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และการกำหนดจากการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมา ตั้งแต่บรรพบุรุษรวมไปถึงการผลักดันของผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ อย่างแท้จริงดังนั้นการที่จะเอาความรู้ภูมิปัญญามาใช้ให้เกิดประโยชน์นั้นต้อง คำนึงถึงต้นทุนการผลิตผสมผสานกับการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับ จากการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี ของ Marquardt (1996) Tiwana (2003) Probst Raub and Romhardt (2000) และ Marali (2001) อธิบายว่า ความรู้ที่ต้องการใช้ในการดำเนิน กิจกรรมหรือการประกอบการ จะทำให้สามารถกำหนดความรู้ที่จำเป็นต้อง

จัดหา สร้างขึ้นมา ใช้ในองค์การ ขั้นตอนก็คือ การนำเอาความมุ่งหมาย (Purpose) วิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) เป้าหมาย (Goal) วัตถุประสงค์ (Objective) นโยบาย (Policy) ขององค์การเป็นตัวตั้งใช้ในการกำหนดความรู้ที่ต้องการใช้ ทั้งนี้สิ่งที่สำคัญต้องอาศัยสมาชิกในองค์การหรือชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ และมีความคิดใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ที่จะสนับสนุนความสำเร็จขององค์การได้

การแสวงหาและยึดกุมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพของชาวบ้านตำบลทับกฤช คือ การแสวงหาจากการสอบถามผู้รู้ในชุมชน และการดูตัวอย่างของผลิตภัณฑ์ แล้วนำมาทดลองเรียนรู้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยต้องมีแนวทางการแสวงหาความรู้โดยการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก แล้วจึงได้มีการแสวงหาความรู้และยึดกุมความรู้ โดยแนวทางสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จ จากการพบเห็น แล้วนำมาทดลองทำ เนื่องจากในปัจจุบันการสนับสนุนจากภาครัฐยังไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ ทำให้แสวงหาและยึดกุมความรู้เกิดจากความภาคภูมิใจในผลิตภัณฑ์ของตนซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Marquardt (1996) อธิบายว่า ความรู้นั้นมาจากทั้งภายในและภายนอกองค์การ สำหรับการยึดกุมความรู้มีความหมายคล้ายคลึงกับการแสวงหาความรู้ คือ การรับความรู้มาจากแหล่งต่าง ๆ นอกจากนี้วิธีการในการแสวงหาและยึดกุมรู้นั้นมีหลายวิธี เช่น การเข้ารับการฝึกอบรม การศึกษาเล่าเรียน และการฝึกงาน

การสร้างความรู้สำหรับประเด็นในการสร้างความรู้ของกลุ่มชาวบ้านตำบลทับกฤช ซึ่งการสร้างความรู้ของชาวบ้านนั้นเกิดจากการปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วชาวบ้านจึงได้แก้ไขปัญหาลงแล้วตอบสนองของความต้องการของชาวบ้านเอง กระบวนการสร้างความรู้ของชาวบ้านนั้นมีลักษณะและเนื้อหาเดียวกันกับการแสวงหาและยึดกุมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบ

อาชีพของชาวบ้านตำบลทับกฤช ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Marquardt (1996), Marali (2001) Laudon and Laudon (2002) Mertins Heisig and Vorbeck (2003) Keyser (2004) และ Dalkir (2005) อธิบายว่าความรู้นั้นถูกสร้างมาจากภายในจิตใจของมนุษย์ที่มีลักษณะเป็นนามธรรม หรือเป็นความรู้แบบซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) และมีการถ่ายทอดออกมาในรูปของความรู้แบบชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ซึ่งการสร้างความรู้เกี่ยวข้องกับความรู้ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ (Generative) และเกี่ยวข้องกับแรงผลักดัน การหยั่งรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในสิ่งที่เกิดขึ้นของแต่ละบุคคลและองค์การ ทั้งนี้การสร้างความรู้ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นที่ความรู้แบบซ่อนเร้นมากกว่าความรู้แบบชัดแจ้ง และมีการตีความบนพื้นฐานความรู้ส่วนบุคคล ผ่านไปยังความรู้ขององค์การในรูปแบบที่เป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์การ

การประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ การจัดการความรู้ในลักษณะของชาวบ้านตำบลทับกฤชนั้นยังไม่มีการแบ่งชั้นตอนที่ชัดเจน ซึ่งการประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่นั้นขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถ และความชำนาญเฉพาะบุคคล ซึ่งการประเมินความรู้เป็นหมวดหมู่เป็นรูปธรรมนั้นต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานนอกเข้ามาส่งเสริมให้มีการคิดที่เป็นระบบ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ของชาวบ้านนั้นยังขาดความชัดเจน เนื่องจากความรู้ส่วนใหญ่นั้นเป็นความรู้แบบไม่ชัดแจ้ง (Tacit knowledge) มักได้รับการประมวลและเก็บในความจำของบุคคลมากกว่า ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Laudon and Laudon (2002) และ Dalkir (2005) อธิบายว่าคือ การจัดการความรู้ให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ และนำไปประยุกต์ใช้อย่างสะดวก ซึ่งนักวิชาการบางท่านจะเรียกขั้นตอนนี้ว่าเป็นการลงรหัส (Codify) ความรู้เพื่อนำไปเก็บและนำมาใช้ใหม่ได้ในภายหลัง

การแลกเปลี่ยนความรู้ที่ศึกษานั้นเน้นลักษณะการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ซ่อนเร้น ตามความถนัดของแต่ละคนแล้วนำมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ผ่านทางกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ตามความสมัครใจ ไม่ต้องมีพิธีตรองอะไรมาก ที่กระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มากยิ่งขึ้นซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของDavenport and Beers (1997)และKeongand Al-Hawamdeh(2002) อธิบายว่าการแลกเปลี่ยนความรู้ที่เกิดผ่านกระบวนการที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สิ่งที่สำคัญคือการส่งผ่านและการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันขึ้นอยู่กับความเต็มใจของผู้ให้และผู้รับข้อมูล

การจัดเก็บความรู้ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของการจดจำผ่านตัวบุคคล รองลงมาคือ การจัดเก็บโดยการบันทึกภาพกระบวนการผลิต และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตและการเก็บเป็นตัวอย่างชิ้นงาน ทั้งนี้การจัดเก็บความรู้ผ่านตัวบุคคลนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากเป็นความรู้ที่ต้องอาศัยทักษะ ความชำนาญ ความประณีตในการผลิต ซึ่งตัวบุคคลจะอยู่กับผู้ที่สามารถเก็บความรู้ไว้ได้ดีที่สุด ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของMarquardt (1996) Marali (2001) Mertins Heisig and Vorbeck (2003) และ Keyser (2004)อธิบายว่าการบันทึกเป็นฐานข้อมูล (Database) หรือการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน รวมทั้งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางมนุษย์ด้วย เช่น การสร้างและการจดจำของปัจเจกบุคคล เป็นต้น

การถ่ายทอดความรู้เป็นรูปแบบของการถ่ายทอดจากบุคคลสู่บุคคลเป็นหลัก โดยลักษณะของการปฏิบัติให้ดู การสาธิตอย่างละเอียดเพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดได้รับความรู้ความเข้าใจมากขึ้น จากลักษณะการถ่ายทอดความรู้

เหตุผลที่การศึกษาเน้นรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ในลักษณะบุคคลสู่บุคคล เป็นหลักนั้นเป็นผลต่อเนื่องมาจากการจัดเก็บความรู้ผ่านตัวบุคคล และบุคคลจะมีการนำมาถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจ ซึ่งการถ่ายทอดนั้นต้องอาศัยระยะเวลาความมุ่งมั่นของผู้รับการถ่ายทอดเป็นสำคัญ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Marquardt (1996) อธิบายว่า การถ่ายทอดรู้นั้นมีความจำเป็นเคลื่อนที่ของข้อมูลสารสนเทศ และความรู้ระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งนั้นอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

การนำความรู้มาประยุกต์ใช้ คือการนำความรู้ที่รับไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงาน สามารถนำความรู้มาช่วยในการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและทันทั่วที่ ซึ่งในการศึกษาพบว่า การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพชาวบ้านตำบลทับกฤช ทั้ง 5 อาชีพ ยังไม่มีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เด่นชัด โดยส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการพัฒนารูปแบบของอาชีพให้มีความหลากหลายมากขึ้น ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Marquardt (1996) Probst Raub and Romhardt (2000) Keyser (2004) และDalkir (2005) อธิบายว่าคุณค่าของรู้นั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้ถูกนำไปใช้ การใช้ความรู้คือการนำความรู้ที่ได้รับจากการเผยแพร่หรือถ่ายทอดความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงาน สามารถนำความรู้มาช่วยในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการใช้สินค้าที่ผลิตในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

2. ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพในตำบลที่ปลูกอย่างกว้างขวางมากขึ้น เช่น กิจกรรมการแข่งขันเก็บใบบัว เป็นต้น

3. ควรมีการพัฒนากระบวนการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพที่จำเป็น เพื่อการจัดการความรู้และการศึกษาค้นคว้าได้ง่าย

4. ควรมีการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้ การชี้แนะแนวทางที่ทำให้สามารถมีการประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง

5. ชุมชนควรมีแผนการพัฒนาและสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพให้ผู้สนใจอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาชุมชนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

6. ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนจัดตั้งกลุ่มที่สนใจหรือชมรมที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาให้อาชีพของชาวบ้านได้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพเชิงบูรณาการของจังหวัดนครสวรรค์ที่เหมาะสม

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในเขตพื้นที่บึงบอระเพ็ดบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น

บรรณานุกรม

- กนกพร นิมพลี. รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม
เครื่องจักสาน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา.
วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุฎีบัณฑิต พัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2555.
- ชาตรี เจริญศิริ และคนอื่น ๆ. ประชาคมนานกับการจัดการความรู้.
กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคมเป็นสุข
(สคส.), 2547.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่น ๆ. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของ
ของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชน
เป็นสุข (สรส.), 2552.
- พรธิดา วิเชียรปัญญา. การจัดการความรู้ : พื้นฐานและการประยุกต์ใช้.
กรุงเทพฯ: ธรรมกมลการพิมพ์, 2547.
- Dalkir, K. **Knowledge Management in Theory and Practice.**
Burlington, MA: Elsevier Butterworth-Heinemann, 2005.
- Keyser, R. L. **Assessing The Relationship Between Knowledge
Management and Plant Performance At The Tennessee
Valley Authority.** Doctor dissertation, The University of
Alabama, 2004.
- Laudon, K. C., and Laudon, J. P. **Management Information
Systems: Managing the Digital Firm.** 7th ed. Upper Saddle
River, N.J: Prentice Hall, 2002.

- Marali, Y. **Building and Developing Capabilities : A Cognitive Congruence.** Doi: 10.1093/acprof:oso/9780199259281.001.0001, 2001.
- Marquardt, M. **Building the Learning Organization.** New York: McGraw-Hill, 1996.
- Mertins, K., Heisig, P., and Vorbeck, J. **Knowledge Management: Concepts and Best Practices.** 2nd ed. New York: Springer, 2003.
- Probst, G., Raub, S., and Romhardt, K. **Managing Knowledge: Building Blocks for Success.** England: John Willey & Sons, 2000.
- Tiwana, A. **The Knowledge Management Toolkit: Practical Techniques for Building a Knowledge Management System.** Atlanta: Prentice-Hall, 2003.